

Kliimaministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2026 tegevuskava ja eelarve kinnitamine põlevkivitööstuse reostuspärandi ohutustamiseks ning alternatiivsete veeressursside hindamiseks Ida-Virumaal“ muutmise käskkirja eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõu kohaselt muudetakse käskkirjaga toetuse andmise tingimusi kliimaministri käskkirjas 14.11.2023 nr 473 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2026 tegevuskava ja eelarve kinnitamine põlevkivitööstuse reostuspärandi ohutustamiseks ning alternatiivsete veeressursside hindamiseks Ida-Virumaal”.

Eelnõu ja selle seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi veeosakonna veeinvesteeringute valdkonnajuht Olav Ojala (e-post: olav.ojala@kliimaministeerium.ee, tel 626 2919), finantsosakonnaosakonna välisvahendite peaspetsialist Kairi Toiger (e-post: kairi.toiger@kliimaministeerium.ee, tel: 626 2874), õigusosakonna jurist Rene Lauk (e-post: rene.lauk@kliimaministeerium.ee, tel: 626 2948)). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest punktist, millega muudetakse näitajaid ja eelarvet kliimaministri käskkirjas 14.11.2023 nr 473.

Toetust eraldatakse Eesti riigi 2023–2026. aasta eelarvestrateegiaprogrammi „Keskkonnakaitse ja -kasutus“ meetme „Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus“ tegevuse „Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine“ tulemuste saavutamiseks. Selle tegevuse eesmärk on vee kasutamise ja kaitse korraldamine viisil, mis tagab veekogumite hea seisundi saavutamise ja säilitamise ning tagab inimestele kvaliteetse joogivee ja taskukohase veeteenuse. Projekt otseselt panustab selle eesmärgi saavutamisse, kuna jääkreostuse ohutustamisega väheneb koormus veekogumite keemilisele seisundile ning joogivee varustuskindluse uuringu raames tegeletakse veeressursside piisavuse teemadega ning tuvastatakse alternatiivsete veeressursside kasutusele võtu võimalused.

Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1056, 24. juuni 2021, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond, artikli 8 punkti 2 alapunktis i kirjeldatud abikõlbliku tegevuse liigiga: investeeringud mahajäetud tööstusalade taastamisse ja saastest puhastamisse, maapinna korrastamisse ning sealhulgas vajaduse korral rohelise taristu ja sihtotstarbe muutmise projektidesse, võttes arvesse põhimõtet „saastaja maksab“. Jääkreostusena käsitletakse objekte, mille reostus pärineb enne 1998. a. toimunud tegevusi või avariisid. 07.06.1998 jõustus kemikaaliseadus, millega kehtestati saastaja maksab põhimõte, mille kohaselt vastutab reostuse likvideerimise eest reostuse tekitaja. Saastaja maksab põhimõtet ei saa rakendada selle jõustumisest tagasiulatavalt. Lisaks ei ole aastakümneid tagasi ja eriti Nõukogude perioodil tekitatud reostuse puhul reostuse tekitaja vastutusele võtmine ka praktiliselt teostatav. Keskkonnaministeerium on korraldanud jääkreostusobjektide inventeerimisi, et tuvastada reostuse olemus, intensiivsus, ulatus ja ohtlikkus. Jääkreostusobjektid on jaotatud riikliku tähtsusega ja kohaliku tähtsusega objektideks.

Käskkirja punktiga 1.1 muudetakse näitajate sihttasest, kuna tööd on oluliselt kallinenud ja antud eelarvega ei ole võimalik sihttasest saavutada. Näitajate RCO38 ja RCR52 sihttasemed on muutmisel ka meetmete nimekirjas ning vastav ettepanek on Rahandusministeeriumile esitatud.

Muudatus ei mõjuta rakenduskavas seatud sihttasemete täitmist erieesmärgi tasandil, kuna meetmes 21.6.1.8 on võimalik taastada algselt planeeritud enam hektareid.

Käskkirja punktiga 1.3 muudetakse sihttasest ja eelarvet Lisa 2 tabelis ja asendatakse Lisa 2 uue lisaga.

3. Käskkirja vastavus ELi õigusele

Eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas vastava ELi õigusega.

Käskkirja eelnõu on muuhulgas kooskõlas järgmiste (EL) määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1056, 24. juuni 2021, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond.

Euroopa Liidu määrused on Eestile otsekohalduvad, mistõttu eelnõus nimetatud ülesannete täitjal tuleb juhendada neist otse, arvestades eelnõus ja selle alusel antavatest Vabariigi Valitsuse määrustes sätestatud. Eelnõus on ühissätete määruse sättele viidatud, kui ülesande sisu on ühissätete määrusega reguleeritud, mis teeb hõlpsamaks asjakohase regulatsiooni leidmise.

4. Käskkirja mõju

Käskkirjaga reguleeritaval meetmel on positiivne mõju seatud eesmärkide saavutamiseks, sest täpsustatakse toetuse andmise tingimusi.

5. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Euroopa Komisjoniga ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seirekomisjoni liikmetega ning Riigi Tugiteenuste Keskusega, Ida-Virumaa õiglase ülemineku protsessi juhtkomisjonile.